



הצעה לפתרון בחינת הבגרות בספרות
חורף תשפ"ג 2023 – מועד ינואר

סמל שאלון 8281

הפתרון נכתב על ידי: מאיה בן-אמוץ
מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

המורים שפתרו את הבחינה מחכים לכם פה
www.ankori.co.il/ask

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.
3. כל התשובות מנוסחות בראשי פרקים.

פרק ראשון – סיפור קצר

נבחן שבחר בפרק זה נדרש לענות על שתיים מהשאלות 1-3

שאלה מספר 1

האדונית והרוכל / ש"י עגנון

סיפור קצר זה מתאר מערכת יחסים המתפתחת בין יהודי עני, רוכל הנודד בין בתים ומוכר סחורתו ובין אדונית גויה, מסתורית המתגוררת לבדה בבית ביער. הסיפור מהווה אלגוריה למצבם של היהודים בגולה טרום הקמת המדינה ולסכנות של התקופה: התבוללות ופרעות.

הסיפור נפתח בתיאור דמותו של יוסף המבקש למכור לאדונית את סחורתו, הוא נתקל בתחילה ביחס עויין מצד האדונית המתבוננת עליו בעין חשדנית אך בעקבות התעקשותו היא רוכשת ממנו סכין של ציידים.

רכישת הסכין מהווה רמז מטרים למתרחש בהמשך וכמו כן מהווה אירוע חריג ראשון בסיפור. הגשם שיורד בהמשך ומאלץ את יוסף ללון ברפת הישנה שבחצרה מוסיף לתחושה של אירוע יוצא דופן שככל הנראה חורג משגרת יומו של הרוכל.

בהמשך העלילה יוסף נותר לשהות בביתה של האדונית. הוא מתקרב אליה, אוכל את התבשילים אותם היא מכינה עבורו ואף עובר לישון איתה בחדרה. השניים הופכים לזוג.

הזוגיות ביניהם מהווה אף היא אירוע חריג בשל הבדלי המעמד והדת ביניהם, יוסף מתחיל להתבולל, שוכח את מוצאו ונטמע בשגרת החיים הנוחה.

בהדרגה הוא מבין שהאדונית נושאת סוד. היא אינה אוכלת או שותה איתו, כשהוא מנסה לשאול אותה לפרש הדבר היא משתיקה אותו ואף רומזת לו שסופם של הבעלים הקודמים שלה היה רע ומר. בהדרגה המסתורין גובר והאהבה שביניהם נעלמת, יוסף מתחיל להתרחק מהאדונית ואף עובר לחדר אחר. הוא חש בסכנה אך אינו מצליח לעזוב את בית האדונית. יום אחד הוא יוצא להתפלל בשלג וכאשר הוא חוזר הוא מגלה סיטואציה חריגה ביותר:

האדונית שאכן התגלתה כשטנית וחייתית ניסתה לרצוח אותו בסכין. היא נכנסה אל חדרו ודקרה את מיטתו בחדר החשוך מבלי לדעת שהוא אינו נמצא בה, היא דקרה את עצמה בשוגג ויוסף מוצא אותה מוטלת על הרצפה ומדממת. בשלב זה מתקיימת תפנית בעלילה כיוון שיוסף ניצל ממות ואילו האדונית פגעה בעצמה ולבסוף מתה. האירוע החריג שינה את גורל הדמויות. סיום הסיפור מעגלי, יוסף התמים נוטל את סחורתו וחוזר להיות רוכל הנודד בין הכפרים.

אם כך ניתן להבין שמערכת היחסים השפיעה של שתי הדמויות אך בסיום הסיפור גורלה של האדונית היה מוות משפיל – העורבים ניקרו את ארון הקבורה שלה וטרפו נבלתה ואילו הרוכל ניצל.

סיום זה תורם למשמעות הרובד האלגורי של הסיפור – יוסף המסמל את היהודים ניצל, הוא שרד בזכות ההתקרבות ליהדות גם אם לא היה מודע לכך. גורל האדונית המייצגת את העמים המבקשים להשמיד את היהודים היה מפלה מוחלטת.

שאלה מספר 2

יגון/צ'יוב

סיפור זה מתאר ערב בחייו של יונה, עגלון פשוט ועני המגיע אל העיר הגדולה על מנת להתפרנס לאחר שבנו נפטר כמה ימים קודם לכן. במהלך הסיפור מתואר יונה כמי שמחפש אוזן קשבת לפרוק את יגונו על מות בנו בקרב מישהו מהאנשים אותם פוגש בעבודתו כעגלון. הסיפור מתרחש ברוסיה, בחורף, דמותו של יונה מתוארת בפתיחת הסיפור כמי שמכונס בתוך עצמו, ממתין שעות ארוכות לאנשים שיעלו על העגלה וכמעט אינו זז, אפילו לא על מנת להסיר מעצמו את השלג. הוא באבל על מות בנו וחש יגון עמוק.

הפגיעה בו מתמשכת לאורך הסיפור.

איש הצבא המכובד שעולה לעגלה מבטל נסיונות לשיחה, יונה מנסה לפנות אליו בגמגום ובהיסוס אך אינו זוכה להתעניינות או מאפטיה. איש הצבא ממחר להגיע ליעד, נזף ביונה שיאיץ ובסופו של דבר עוצם את עיניו. עצימת העיניים מהווה פגיעה וזלזול ברגשותיו של יונה שרגע לפני כן שיתף במידע על מות הבן.

בהמשך הפגיעה אף מתעצמת, לעגלה עולים שלושה שיכורים ויונה מנסה לפתח איתם שיחה. השלושה רבים ביניהם, מקללים את יונה, דוחקים בו להצליף בסוסה על מנת להאיץ בה ואף לועגים לכובעו המרופט ובשלב מסוים חובטים בעורפו. הם מזלזלים בדבריו על מות בנו ועונים לו "כולנו נמות". התנהגות זו מותירה את יונה פגוע וצמא ליחס אנושי.

גם כשהוא מגיע לפונדק ומנסה לשוחח עם עגלון שהתעורר מהשינה, סופג יונה התעלמות מוחלטת. העגלון בפונדק מושך את השמיכה מעל ראשו וחוזר לישון. בשלב זה יונה מוכה צער ומאוכזב מהתנהגותם של הסובבים אותו. הוא יוצא לראותמה שלום סוסתו. בניגוד לכל אנשים העיר הסוסה מתוארת כאמפטית וקשובה. היא היחידה שיוצרת קשר עין עם יונה, מביטה בו ואף נושפת על ידיו כמחווה של חום ואהדה. בצר לו מתחיל יונה לשוחח איתה, מתאר לה סיטואציה שבה לו היה לה סייח שהיה מת - היא היתה חשה יגון. מבטי הסוסה והמצוקה של יונה מעודדים אותו להמשיך ולפרוק דווקא מולה את כל הסיפור על מות הבן. ניתן להבין שלאורך כל הסיפור חווה יונה רצף של מפגשים שהותירו אותו בודד. אנשים סביבו זלזלו בכבודו ובכבוד זכר הבן שנפטר. רק הסוסה הצליחה לסייע לו במציאות הקרה והמנוכרת.

פרק שני – דרמה

נבחן שבחר בפרק זה נדרש לענות על שתיים מהשאלות 4-6

שאלה מספר 6

אנטיגונה מאת סופוקלס

א. הטרגדיה היוונית הקלאסית אנטיגונה מאת סופוקלס מתארת את עלייתו של כמלך העיר תבי לאחר מות שני האחים: פולינקס ואתאוקלס בקרב שהתרחש לילה קודם לכן. קריאון מוציא צו מלכותי שלא לקבור את גופת פולינקס שנחשב כבוגד בממלכה. צו זה מנוגד לחוק האלים. אנטיגונה, בתו של אדיפוס ואחייניתו של קריאון מתנגדת לצו וקוברת את אחיה. קריאון, המונע מהיברים ועיוור למתרחש שולח את אנטיגונה למות במערה, זאת על אף נסיונות השכנוע של בנו הימון המאורס לאנטיגונה שלא לנהוג כך. לקראת סיום המחזה מגיע הנביא טיריזיאס להזהיר את קריאון מהגורל הצפוי לו במידה ולא יתקן את דרכיו אך קריאון שיוצא לתקן את מעשיו קודם קובר את גופת פולינקס ורק אז מגיע לשחרר את אנטיגונה מהמערה.

במערה הוא רואה מחזה מזעזע: אנטיגונה התאבדה, בנו הימון שהגיע להציל אותה אחר את המועד ומתאבד ממש מול עיני אביו. קריאון שביצע בתחילת העלילה את המעשה המביש – הצו המנוגד לאלים – מגיע לשלב הסבל והייסורים. הוא מבין את אחריותו למות בנו. שלב הידיעה מוביל אותו לשוב לגלות חרטה. הוא שב לארמונו עם בנו המת על ידיו רק כדי לגלות שקטסטרופה התרחשה גם בביתו – אישתו אורידיקה התאבדה לאחר ששמעה על גורל בנה הימון.

ב. בחרתי בדמותו של קריאון, מלך תבאי.

דמותו של קריאון אכן עברה שינוי לאורך המחזה. בסצינת הסיום, באקסודוס הוא מבקש את נפשו למות לאחר שהבין שחטא בהיבריס ובמו ידיו חרץ את גורל בנו ואישתו לאבדון. ראש המקהלה מייעץ לקריאון שכעת זה הזמן להמשיך ולמלוך בתבונה. המחזה מגיע לשלב האישור מחדש של הערכים והשבת הסדר הטוב. קריאון כגיבור טראגי נותר למלוך בתבאי, מיוסר ומפוקח לאחר שהבין את השלכות מעשיו ואת הטעות שבהוצאת צו המנוגד לחוק האלים הנצחי. בסצינה מול בנו הימון ניתן להבין שקריאון אמנם עקשן ואטום, הוא אינו משתכנע מדברי ההגיון של בנו אודות משל הנהר והספינה. רק הסיום תמונה זו, כאשר הימון בורח בזעם לאחר איום מרומז על התאבדות, רק בשלב זה קריאון מתלבט לגבי העונש שגזר על האחיות ומחליט לשחרר את איסנה ואילו את אנטיגונה לכלוא במערה, רחוק מהעין ולא להוציא אותה להורג מול העם. פעולה זו אינה מצביעה על שינוי עמוק אצל קריאון, הוא עדיין עיוור למציאות אך מוכן לשנות את העונש על מנת שלא יתפס כמלך אכזר בעיני העם.

ג. לדעתי, סיום המחזה אינו מפתיע. זהו מחזה טראגי שבו על פי סכמת הטרגדיה הדמויות סובלות סבל עז. הגיבורים הטראגיים זוכים בתובנות שלהם רק דרך צער ומכאוב. קריאון מתחילת המחזה הוצג כמלך אשר מבצע משגה גורלי – הוצאת הצו כנגד קבורת גופתו של פוליניקס. צו זה פורסם כנגד חוקי האלים על פיהם אין להותיר גופה לא קבורה כיוון שהדבר נחשב כחילול כבוד האלים. קריאון מעצם היותו אדם ולא אל הוא זמני ואינו נצחי. חוקי האלים נצחיים והאדם המפר אותם ישלם את המחיר.

ד. הערך העולה מסיום המחזה הוא שמירה על צניעות ואמונה באלים. דברי המקהלה בסיום המחזה מעידים על כך שהמסר הדידקטי נוגע הן בתכונות האדם – אין תכונה חשובה יותר מהצניעות. קריאון פעל מהיבריס – גאוותנות ולכן המיט קלון על הממלכה. בנוסף קיים מסר כללי יותר – אמונה בחוקי האלים ובחכמתם.

פרק שלישי – רומן ונובלה

נבחן שבחר בפרק זה נדרש לענות על אחת מן השאלות 7-9

שאלה מספר 7

חצוצרה בוואדי מאת סמי מיכאל

זהו רומאן ריאליסטי – חברתי, הממוקם בזמן ומקום מוגדרים – ואדי ניסנאס, חיפה, לפני ותוך כדי מלחמת לבנון הראשונה. עלילת הרומן עוסקת בסיטואציה חברתית רווית קונפליקטים: יחסי יהודים-ערבים תוך התמקדות גם ביחסים שבתוך הקהילה הערבית.

עולמה הנפשי של גיבורת הרומן – הודא מתואר באופן מפורט מתוך נקודת מבטה כמספרת סובייקטיבית המשתפת בתחושותיה ובמחשבותיה לאורך העלילה אל מול המתרחש.

הודא, ערבייה נוצרייה בת שלושים הנחשבת כ"מקרה אבוד" בחברה הערבית המסורתית בשל הרווקות המאוחרת שלה. היא אדם אינדיבידואלי שבחר לקשור את גורלו עם התרבות הישראלית. היא עובדת בסוכנות נסיעות בין יהודים, מתעניינת בשירה העברית (שירת יהודה עמיחי המשקפת את עולמה שלה) ואף מפתחת מערכת יחסים עם אלכס, יהודי עולה מרוסיה העובר להתגורר בבניין שלה.

בתחילת היצירה היא מופיעה כאישה שמרנית, המפנימה את תשוקותיה המיניות וחוששת מכל מגע פיזי. היא סגורה ומבוישת עד כדי התנזרות ממש. היא חסרת ניסיון וחסרת ביטחון. היא סובלת מכאבים פסיכוסומטיים ומבריאה מהם בזכות אהבתה לאלכס.

עולמה הפנימי נחשף לאורך הרומן גם באמצעות יחסיה עם הדמויות האחרות, לדוגמא – מרי, אחותה הצעירה של הודא. מרי בחורה קלת דעת שאינה עובדת. היא מתוארת כנערה יפהפייה, מלאת חיים, תוססת, נועזת ואמיצה, שוברת מוסכמות ופורצת גבולות. כך, היא לא חששה לקיים יחסי מין לפני הנישואין. תחילה היא התאהבה בזוהיר, צעיר מפונק ועבריין (בנו של אבו נחלה, בעל הבית), ממנו היא נכנסת להריון. הודא קרובה מאוד לאחותה, היא מודעת לשוני ביניהן, לדבריה של הודא היא עצמה חולמת ואילו אחותה טועמת ומתנסה בחוויות בחיים.

במהלך הסיפור, מבשילה הודא והופכת להיות גאה באהבתה ליהודי. היא מגשימה את עצמה כאישה הפועלת מתוך בחירה ולא מתוך כניעה. עולמה הפנימי העשיר בא לידי ביטוי דרך התאהבותה באלכס עוד לפני שפגשה אותו, רק מתוך האזנה לצלילי החצוצרה שלו. היא מקשיבה לנגינתו בחצוצרה וזו שובה את ליבה. היא מתאהבת בו, ומקבלת את ברכת אחותה וסבה ליצירת הקשר עם הצעיר היהודי. בניגוד לכולם, אלכס חושב שהודא יפה והיא מוצאת

חן בעיניו. הם מקיימים יחסי מין בזמן נופש באילת. לאחר מכן, הודא חשה לראשונה את נשיותה, היא פורחת ומאושרת, ואינה חשה עוד כ"בתולה זקנה". היא נענית להצעת הנישואין של אלכס מתוך מודעות מלאה לקשיים האישיים והחברתיים הכרוכים בכך. היא דוחה באומץ את אהובה הקודם, בהיג' שבגד בה בהעדיפו אישה אחרת על פניה וניסה לחזר אחריה בשנית. היא עומדת באומץ מול אמה המתאבלת על אחיינה שנהרג בלבנון והיא עומדת בפני קבלת החלטה אמיצה בנוגע לעובר שהיא נושאת בבטנה, כאשר אלכס נהרג במלחמה. כך מתגלה מתוך מחשבותיה והתנהגותה כדמות מורכבת ועגולה. היא כמעט זכתה להגשים את אהבתה לגבר, לילד ולבית חם. למרות תלישותה הן מהעולם הערבי והן מהעולם היהודי, היא הצליחה לעצב את חייה באופן שרצתה, אלא שהמציאות הקודרת של איבה בין העמים, הותירה אותה במצב של אובדן כואב.

פרק רביעי – שירה

נבחן שבחר בפרק זה נדרש לענות עלפי ההנחיות על שתיים מן השאלות על פי 10-18:

שאלה מספר 13

לבדי/ביאליק

א. השיר "לבדי" הוא שיר החושף את רגשותיו האמביוולנטיים של הדובר בהתייחסות לבית-המדרש. קורות חייו של המשורר מלמדים על רגישותו העמוקה לערכי היהדות. תנועת ההשכלה עוררה ציפיות חדשות, שגרמו לרבים מבאי בית המדרש לנטוש אותו.

בשיר מתואר הקונפליקט הפנימי שבו נמצא המשורר: המשורר נקרע בין הרצון להישאר בבית המדרש, לבין הכמיהה לצאת ממנו. בבית הראשון מביע המשורר את צערו על כי לא זכה במה שזכו "כולם" – הם עזבו את בית-המדרש, מכיוון שהאמינו באושר הנמצא מחוצה לו. חבריו "שכחו" אותו בבית-המדרש, ולא לקחו אותו עמם. המשורר נשאר בודד בבית-המדרש, יחד עם השכינה, אשר ניסתה לסוכך עליו. בצערו הבין המשורר את מצבה של השכינה החרדה לשלומה, ומבקשת למנוע בעדו מלעזבה: השכינה כבר גורשה מכל מקום, והמקום היחיד שנותר עבורה הוא בית-המדרש. שם היא נמצאת, בצניעות ובחשכה, והמשורר נמצא יחד עמה. המשורר נמצא בקונפליקט פנימי: מצד אחד הוא שואף לצאת אל ה"אור" אל החיים החדשים, משום שאין הוא מסתפק בחיים צרים תחת חסותה של השכינה בלבד, ומצד אחר אין הוא יכול לעזוב את השכינה ואת לימודיו בבית המדרש.

בשל עמדתו האמביוולנטית כלפי בית-המדרש והשכינה, אין המשורר פועל – אולם השכינה, היא המנסה למנוע בעדו מלעזבה, ומתוך פעולותיה ניתן ללמוד על התלבטותו: היא מפעילה הן גישה רגשית – בכי, התרפקות, והן גישה סמכותית – היא מונעת בעדו לצאת. פעולותיה מבטאות את הקשרים הקושרים את המשורר לבית-המדרש: קשרים רגשיים וקשרים של מחויבות לסמכות. אולם דברי השכינה חושפים את הבעיה המרכזית, שאינה בעיית המשורר הנוטר לבדו, אלא בעיית השכינה – שכוחה נשבר, וסמכותה התערערה, משום שכולם עזבו אותה. דברי השכינה אינם חדשים, אלא הם המשך של קינה עתיקה על חורבן היהדות, על אבדן סמכותה של האלוהות, לכן שומע המשורר בבכי השכינה גם תפילה, גם בקשה וגם חרדה, לאשר עתיד לקרות עם עזיבת השכינה על ידי בניה.

*"כֵּלָם נִשְׂא הַרוּחַ, כָּלָם סָחַף הָאוֹר,
שִׁירָה חֲדָשָׁה אֶת-בְּקָר חַיִּיהֶם הֲרַנִּינָה;"*

המצב החדש מעמיד את הדובר מול קונפליקט חזק, שבו משתתפים שני כוחות איתנים: העולם החדש מול עולם היהדות.

ב. סיום השיר אינו חד משמעי אלא פתוח לפירוש כפול ומנוגד: מצד אחד, אם השכינה ממשיכה לבכות בדמעות רותחות כביטוי לגודל כאבה, אולי יש בכך רמז, כי המשורר לא נענה להפצרותיה ובכל זאת עזב אותה. (בשלב מסויים ביאליק, עזב את עולם היהדות הדתית), מצד שני, אם הוא מצליח לשמוע את הבכי של השכינה, על אף שהוא חרישי, אז בשלב זה למרות משאלתו לצאת אל האור, הוא עדיין שרוי פיזית בקרבתה. גם הפיסוק בסוף השיר תורם לרושם של סיום פתוח – השיר אינו מסתיים בנקודה אל בקו מפריד. מן הסיום הדו ערכי של השיר משתמע, כי השיר אינו מתאר מצב, שבו בתחילה היה יחסו של המשורר לעולם היהדות הדתית חיובי ואחר כך, בשלב מאוחר יותר, הפך שלילי, אלא המשורר נותן כאן ביטוי ליחס נפשי רגשי מעורב, כפול ומנוגד, חיובי ושלילי בעת ובעונה אחת, שהוא חש כלפי השכינה. הוא נתון בתום קונפליקט קשה בין רגש חיובי מאוד של משיכה אל הצדדים היפים, שהוא מגלה בעולם זה לבין רגש שלילי של דחייה ורצון להימלט ממנו החוצה. בסוף השיר הקונפליקט אינו נפתר. שום רגש אינו משתלט ואינו זוכה לדומיננטיות בתוך נפשו, ולכן הוא אינו מסוגל בשלב זה להגיע להכרעה נפשית ולהחלטה, אלא ממשיך להטלטל בנפשו בין שני הרגשות המנוגדים.

שאלה 14

ראי אדמה / שאול טשרניחובסקי

"ראי, אדמה" הנו שיר מחאה-קינה שנכתב על ידי שאול טשרניחובסקי בשנת 1938 בשיאה של תקופת חומה ומגדל, שגבתה אבדות רבות בנפש. השיר מבכה על מותם של בני היישוב ומשתמש באמצעים ספרותיים מגוונים לתיאור האבדן.

מערכת היחסים המורכבת בין המשורר ובין האדמה וכל מה שהיא מסמלת עבורו באה לידי ביטוי לכל אורך השיר: השיר נפתח במשפט: "רָאִי, אָדְמָה, כִּי הֵיִינוּ בְּזָבְזִים עַד מְאֹד!" בשורה השנייה פונה המשורר אל האדמה בכינוי מטאפורי "בחיקך..." - זוהי ההאנשה של האדמה כדמות נשית, "אמא אדמה" המעניקה הגנה ומקום מחסה לטמונים בתוכה: "בְּחִיקְךָ, מְלוֹן-בְּרָכָה, מְעוֹן סֶתֶר, זָרַע טְמוּנוֹ... לֹא עוֹד" בהמשך השיר יתברר לנו מה המשמעות הכואבת של ה-"לא עוד", המשורר מביע את מחאתו באמצעות תיאור האדמה כמקום קבורתם של הנופלים על הגנת הארץ.

הבית השני נפתח בחזרה על הפניה אל האדמה על הבזבזנות של בני האדם. בני האדם טומנים פרחים באדמה – אמירה תמוהה, שכן פרחים שותלים. מדובר בפרחים הנקטפים מבעוד מועד בצהרי היום, פרחים המייצגים את מיטב הנוער שנהרג. המשורר זועם אל מול האדמה. הוא חש צער על תמימותם שנגדעה. ניתן לחוש מבית זה שהדובר אמנם מדבר על פרחים, אבל מתייחס לבני אדם – מטאפורה מקובלת לפיה מוות בגיל צעיר הנו כמו פרחים הנקטפים בטרם עת.

בבית השלישי נאמר באופן מפורש: אותם "פרחים" הם מיטב הנוער, "הא לך הטובים בְּבְנֵינוּ", עולה כאן קונוטציה של הקרבת קורבן, בהכרה מלאה אנו מגישים לאדמה את הקורבן. המשורר מביע את יגונו, את תסכולו, את מחאתו והתקוממותו על מציאות חסרת הגיון זו באמצעות מילות שאלה המופנות לאדמה: "אֵת הַרְאִית? וְאִיפֹה?" האדמה כאילו אדישה, ולא נודע כי בא אל קירבה. שאלות רטוריות אלו מהוות אמצעי עיצוב הממחיש את סערת הרגשות של הדובר.

המשורר פותח את השורה הראשונה של הבית האחרון בדומה לשאר שלושת בתי השיר בפניה ישירה אל האדמה. גם כאן משתמעת נימה כועסת על האדמה, המשורר מאשים את האדמה שהיא כאילו שיתפה פעולה במעשה מעוות זה, כיסתה והסתירה את כל אלה, את הנערים שנטמנו בקירבה. אולם אז מגיע המפנה, הצמיחה החדשה היא "קִדְשׁ לְעַם מְכוֹרְתוֹ!", האדמה שקלטה את המתים גם מצמיחה חיים חדשים, קורבנות יקרים אלה אינם לשווא. הפרחים הנפלאים האלה יצמיחו מאה שערים הוד וכו': "יעל הצמח בעתו... מאה שערים הוד וכו', קדש לעם מכורתו". כאן בא לידי ביטוי הכאב העצום על כך שהבנים

לא יזכו לצמוח, אולם המשורר מברך את קורבנם, למרות הכאב העמוק על מותם. מות הבנים לא היה לשווא.

דרך עיצוב נוספת הנה המבנה המעגלי של השיר. שיר זה הנו שיר מעגלי בכך שהוא מסתיים בשורה שפתחה את השיר "רְאֵי, אֲדָמָה, כִּי הֵינּוּ בְּזָבָזִים עַד מָאֵד!" החזרה על שורה זו – פנייה חוזרת אל האדמה, באה להדגיש ולחדד את תחושת הבזבז המתסכלת, את הכאב החוזר ונשנה למרות הניסיון להצדיק את המוות ולתת לו משמעות לאומית נשגבת.